

a stiskl k sobě neprodyšně ústa. „Otevři ústa!“ vzkřikl kněz náhle hněvivě. A poněvadž mu hned nevyhovuji, vpouští hostii nazpět do kalicha, shýbá se ke mně a dvěma prsty rozpjaté dlaně, palcem a prostředním, stiskne mi tváře, až zasyknu bolestí.

Ale v tu vteřinu vlily se mi slzy do očí a kácím se nazad.

A vidím již jen svou dobrou matku, jak mne zachytává do svého náručí...

Vyčtla ráno z mého vzrušení, že se děje ve mně cosi neobyčejného; tiše, plíživě, aniž jsem o tom věděl, následovala mne do kostela a postavila se před chvílí, aniž jsem ji postřehl, za mne. A nyní podchytila mne a odvedla mne do sakristie, kde mně tře spánky kolínskou vodou, jejíž lahvičku vyňala ze své brašničky...

Naučila se mne odtud již často v životě podchycovati, má dobrá, něžná, pokorná matka; a pokud ona byla naživu, neudeřil jsem se věru nikdy při takovém pádu o kamení...

„Váš synek jest příliš nervosní, příliš vznětlivý,“ řekl kněz večer toho dne mému otci, když jej potkal v aleji bezlistých lip, vedoucí od děkanství na náměstí. „Měl byste ho trochu otužovat studenou vodou.“ A dával hned otci podrobné rady, kolika-stupňovou vodou a jak dlouho mne polévat a jak mne pak třít prostěradlem. Byl vášnivý kneippián a propagoval kde mohl nauku svého mistra.

Z mého duševního zápasu neuhádl ani písmenky... pro mne dostatečný důvod, abych jím již nadobro opovrhoval.

Tchýní

Byla kupodivu drobounká a slaboučká; řekl bys: hle, křehká princeznička, princeznička z dragantu. Měla dětskou hlavičku, která ukazovala pod dvacet. Měla zlatoplavý vlas, který ukazoval na červen, kdy kvete země a stéblo obilné začíná tížit bobtnající klas; kdy země je potřísněna vlčím mákem a koukolem a smolničkami a nebe je vysoké vystříklou pěnou oblaků.

Měla temně fialkový zrak, stále udivený, přes to, že její oči mnoho plakaly: jako by si nemohly a nemohly na pláč zvyknout a vždy znova a znova žasly, že přece k němu došlo. Měla bolestnou tvář zakřiknutou a popleněnou, jako by ji někdo porazil na zem, a celé stádo pokoření, muk, urážek běželo po ní nejinak než stádo buvolů nebo žiraf nebo vepřů nebo jiné nečisté zvíře a vrylo do ní stopy svých kopyt, stopy, z nichž se nikdy neomyješ, ačkoliv jsi bez poskvřny.

Jsou bytosti, které přijdou k nemoci, neštěstí, úrazu a nevědí jak, a jiné, které přijdou k úspěchu, bohatství, štěstí a nevědí jak. Evža přišla takto k dítěti.

Bylo jí patnáct. Její první objetí bylo hned početím. Jako by přišla na svět jen proto, aby vzala na sebe tenhle kříž. Jako by si osud řek: Hoho, teď tě mám! Jisté je jisté. Cožpak kdybys mně chtěla utéc! Cožpak kdyby ses po několikerém objetí odvrátila znechucena od objímání a vstoupila třeba, hehe, do kláštera? Proto ti nadělím tvůj kříž, jako se naděluje smůla v kartách: v „černém Petru“; hned na konci první hry.

Bylo to na výletě, který podnikla s několika školními kama-

58 rádkami. Vyšly si se svými přáteli nebo ctiteli do první blízké vesnice na posvícení. Tančily několik kol s vesnickými junáky, zatím co jejich přátelé, měštští synkové, vyváděli vesnické krásavice: byla to hra, ó, zřejmě hra. A hrou bylo pak i všecko, co se dalo v lese, do něhož se se soumrakem rozptýlily, provázeny ne již selskými chasníky, nýbrž svými městskými chlapci. Všechny tenkrát do toho padly; všechny si zahrály... každá se svým. Ale jen ona v tom uvízla. Hehehe. Docela tak jako v zamrzlíku. Ostatní uklouzly, ona se chytla. Opravdu: jako by teprve tím ten nedělní výlet našel svůj přirozený konec, na který čekal a který patřil jaksi k věci.

Její svůdce byl obstarožný učitel, který se k ní přitíral tím vytrvaleji, čím otevřeněji jej od sebe odpuzovala. Odkud ta jeho přilnavost? ptala se později tak často sama sebe. Nu, byl asi zjednaným nadháněčem tvého údělu. Snad mu slíbil i nějakou mzdu... mimo tebe ještě nějakou mzdu... i to je možné.

Tehdy po prvé jely po ní jeho veliké červené ruce jako ohromná opařená račí klepeta, tenkrát po prvé zkusily ten převlastňovací tah, který později tolikrát automaticky opakovaly, ten tah, jemuž čelit neměla, žel, dosti duchapřítomnosti. Tenkrát jí po prvé zatemnily zrak ty ohromné opařené tlapy, hrozivé jako objetí medvědí: po prvé se takto na ni sáply, rvaly jí šat, trhaly s ní prádlo... Tenkrát po prvé se tak na ní rozsvítily jeho mlsné kocouří oči, jindy ospale mžouravé za zlatým skřipcem zavěšeným na kovové šňůrce, která se tak ráda zaplétala do podivně nevkusného řetízku hodinkového, spleteného z temně černého vlasu. Brr. Jaký odporný pocit byl pro ni v pohledu na tenhle slizký řetízek, až tajemný ve své ohavnosti, jako by byl upleten zvláště pro účast v nějakém krvesmilném poměru nebo pro liturgii v nějaké pohlavní zvrhlosti... Husí kůže jí naskočila tenkrát a v hrdle jí šimralo, jako by bylo drážděno brkem. Zdálo se jí, že musí zvracet od jednotvárného poskoku toho oplzlého řetízku na mastném břiše, bobtnajícím před ní jako mrviště znepokojené náhlým přívalem vody.

A když šla s ním za šest měsíců nato, již s útěžkem, k oltáři,

59 cosi jí nutkalo, aby se vrhla na ten řetízek a zpřetrhala ho celý: násilím musila odvracet od něho své oči, nyní již studánkově ustálé a ustydlé. A když jim kněz vázal ruce, zdálo se jí, když přitom zamhouřila zrak, že jest to tím podivně ošklivým řetízkiem, narostlým do velikých, velikých rozměrů, a ne štolou. Viděla před sebou ten ohromný, několikapramenný řetěz a málem by byla omdlela.

Jednou, krátce po svatbě, když muž odešel do školy a zapomněl jej doma i s hodinkami, přistoupila k němu a prohlížela jej dlouho; pak se ho opatrně dotkla, ale hned utrhla ruku, jako by to bylo něco živého a mohlo jí to ublížit. Vtom vešlo dítě se vzkazem učitelovým; žádal ji, aby poslala za ním zapomenuté věci. Nevěděla proč, ale zarděla se, když dítě tu věc jmenovalo jejím jménem; a zmatená, zabalila ji do papíru, a hledíc stranou, dala ji tomu dítěti. Byla ještě plašší, když se vrátil ze školy, jako by to byl on sám, kdo ji přistihl při pozorování toho podivného, až tajemně ohyzdného předmětu.

Brzy potom se jí narodila holčička, která, zdálo se jí, měla jeho kočičí oči a vlasy zcela tytéž jako ony, z nichž byl spleten onen řetízek. A čím víc rostla a čím víc jí hlavička černě obrůstala, tím víc byla matka přesvědčena, že onen řetízek byl tajemně zúčastněn v jejím vzniku a zrodu. A proto hořkla jí radost z práce, na niž se kdysi tolik těšila: česati vlasy své dcerce.

Jožka rostla a brala na sebe zvolna všechny vlastnosti svého otce; nebo byly v ní a jen se zvolna, jedna po druhé, odhalovaly? Začínala být vzpurná i zarytá jako on a hrubá k ní jako on. Jakési soustředěné výsměšné opovržení matkou vrůstalo mezi její černé obočí, málem srostlé nad nosem, a zablýsklo chvíli co chvíli v její divoce krásné zbrojné hlavě, která k ní lákala již od dětství všechny hochy a činila z ní přirozeně náčelnici v jejich chlapeckých hrách a půtkách. Vůči zakřiknuté plaché něze své matky byla den ke dni popudlivější a všecko laskání, s kterým se jí Evža snažila přiblížit, zetrásla ze sebe jako odporný hmyz. Jednou, když jí chtěla učesat její hustý, vzpurný vlas, vysykla s líčenou bolestí a odstrčila ji od sebe:

„Ale vždyť mně trháš vlasy; což to nevidíš?“ Od té doby poklesly Evži ruce vždy dřív, než donesly hřeben k dceřině hlavě, i když po nich nesjel onen blesk odporu, který se nyní častěji a častěji rozžehoval v smolných očích Jožiných, doprovázen krabatým nakrčením jejich rtů, zaříznutých hluboko do masa, a proto poněkud vyšpulených.

A tak si uvykla choulit se do sebe a žítí v němé plachosti vedle toho dvojího zpupného sobeckého zdraví, mužova i dceřina, zimomřivá jako lidská osika, roztrásaná každým závanem větru, který u nich kroužival často po chodbách i v pokoji, neboť žily v domě na návrší, který býval kdysi klášteřem, chladným v létě, chladnějším v zimě než kterýkoli jiný dům v městečku. Každý jeho dotyk projel jí od hlavy k patě, pod každým svinula se hlouběji do sebe, pod každým trochu zneřítomněla duchem, ale také zkrásněla a jaksi omládlá tváří. Byly chvíle, kdy postavit vedle sebe matku a dceru, byl bys hádal dceři víc než matce: tak přetěžoval vzdor a odboj Jožin její smědou urputnou hlavu, k ostatnímu tělu poněkud neúměrně velkou.

Jednoho dne oznámila dcera matce zcela stručně, že se zasnoubila a že jí její ženich dnes navštíví; oznámila to jako prostou skutečnost, o níž se byla dohodovala s otcem a pro níž si získala jeho souhlasu: souhlas nebo nesouhlas matčin, rozumělo se samo sebou, nerozhoduje. Evža přijala to s jakýmsi nervosním šklubnutím ramínky, o němž by nikdo nedovedl říci, bylo-li z rozpaků nebo z bázně nebo z nesouhlasu. Ale vtom již někdo zazvonil a za chvíli uvádí dcera, rozjásaná, udýchaná, do pokoje mladého štíhlého muže, kterého jí představuje jménem. „Dobrý den, paní tchýně,“ praví muž, jak se zdá Evži, s jakousi nadutou shovívavostí a pokouší se dokonce naléztí její ruku a polibiti ji.

„Tchýně, tchýně —,“ zaštkala slabounce Evža a zhroutila se do sebe. Bylo jí, jako by jí šlehl někdo bičem po tváři. Oplzlým šprýmem zdálo se jí vždy tohleto slovo a teď jí byla vyčastována tímto neomaleným klackem, kterého vidí v životě po prvé, dnes, v den svých dvaatřicátých narozenin...

A zase někdo klepe.

A do pokoje vchází růžový stařeček, červené tvářičky a chytrá, neposedná ještě očka v pění bílého plnovousu a hustého vlasu. Rozhlíží se po jizbě, hledaje někoho nebo něco, čeho by se zachytil. Mladý muž se vzpomíná a praví: „To je můj dědoušek, byl mi vždy na místě otcově. Přišel se podívat na mou radost.“

A dědeček, dosyta se rozhlédnuv a prozkoumav pečlivě matku, která tu stojí zmatená, do sebe zesutá, pošukávající ramínky, obličej v zástěře, a dceru chladnou, povýšenou, nasušenou a bojovnou, přistupuje k Evži a praví šeptem: „Nu, panno nevěstinko, neplačte! Upokojte se! Kdopak by dnes plakal?“